

I U D A I C A

Drama lui Iosif

În 1976, apărea la Tel Aviv, sub egida Lojii B'nai B'rith „Rav Dr. Iacov Niemirower“, o interesantă lucrare semnată de dr. Iosif Fux, cu o prezentare de Șlomo Leibovici-Laiș și prefațată de M.H. Bady: „Drama lui Iosif“. Autorul își propunea să „actualizeze“ această povestire biblică. Să urmărim acest demers. În Biblie, Iosif, fiul celui de al treilea patriarh, Iacob (Iaacov), este numit „visătorul“, „cel drept“ (hațadic). Era un tânăr frumos, penultimul dintre cei 12 frați ai săi (n.n. - apostolii, în creștinism, erau tot 12). Trimis de tatăl său să-și caute frații la Shem, unde aceștia duceau turmele de oi, Iosif îi găsește pe drum și le povestește un vis care îi irită. Se înțelegea din vis că ei, frații mai mari, se vor închina lui Iosif. Frații îl aruncă într-o groapă, apoi îl vând unor călători care îl duc, ca rob, în Egipt. Lui Iaacov, fiii trădători îi spun că Iosif a fost ucis de un animal sălbatic. Ajuns în casa lui Putifar, mare dregător egiptean, Iosif trezește patima soției acestuia, dar o respinge. Prin calmia femeii,

că ar fi vrut s-o violeze, ajunge în închisoare. Aici, între condamnați, începe să fie cunoscut ca talmăcitor de vise. Faraonul îl cheamă, iar Iosif, care prevede o secetă de șapte ani, după anii de belșug, îl îndeamnă să adune provizii. Iosif ajunge primul dregător la curtea faraonului. Din Canaan vin frații lui Iosif pentru a procura grâne. Iosif îi recunoaște, dar nu-și dezvăluie identitatea. Finalul este fericit: frații sunt iertați, este adus și Iaacov, să-și vadă fiul în viață. Desigur, Iaacov va fi înmormântat în Țara Sfântă. De remarcat rolul Egiptului în istoria biblică: Abraham, Iaacov, Iosif, Moise au fost în Egipt, iar, în Noul Testament, Maria cu pruncul Iisus și dulgherul Iosif, soțul Mariei, fug în Egipt de teama lui Irod. Se știe că din 12 fii, numai Iosif și Benjamin erau copiii lui Iaacov și ai Rahelei, ceilalți aveau ca mame pe Lea și două slujnice, Bilha și Zilpa. Monogamia nu era încă o obligație morală, nici religioasă. Pentru a dovedi moartea lui Iosif, adică o minciună, frații îi aduc lui Iaacov o cămașă însângerată.

În creștinism, simbolul „cămășii lui Cristos“ este, probabil, preluat din Tanah. Pentru iudaism „cămășii lui Iosif“ este un simbol moral, al curățeniei și sfințeniei. În momentul de mare încercare, Iosif o refuză pe soția lui Putifar, aceasta rămâne cu cămașa tânărului și o folosește ca „dovadă“ a încercării de viol.

Iosif o respinge pe Zaliha, soția lui Putifar, înainte de primirea Legii, a Decalogului, de către evrei, unde scrie: „Nu răvni la femeia altuia“. Iosif îi premerge astfel lui Moșe Rabeinu. De asemenea, de menționat este prima Diasporă (Galut) creată de Iosif. Acest aspect este comentat de talmudiști abia în mileniul I e.a. Iosif i-a salvat pe frații săi de la foamete, iar frații săi constituiau, simbolic, poporul evreu. Faraonul a acceptat această imigrare și abia sub Moise, după câteva secole, acesta îi scoate pe evrei din robia faraonilor. Evreii au fost constructorii de cetăți în Egipt. Mulți scriitorii și pictorii s-au aplecat asupra istoriei lui Iosif. Numim aici doar pe Thomas Mann și pe Hugo von Hofmannsthal, între scriitorii, pe Rafael, Rembrandt, Holbein, Gustave Doré, în artele plastice, pe lângă mulți alții, inclusiv muzicieni de renume.

Egiptul antic și evreii

Decalogul, chiar în prima poruncă, amintește de Egipt, țara de unde evreii au ieșit „eliberându-se din robie“. Numele „Egipt“ este grecesc, originea cuvântului fiind necunoscută, dar țara se mai numea „Kam“ (negru, în limba vechilor locuitori), „Mizraim“ în ebraică (adică, țara „orientală“), „Muzur“ (în asiriană), „Mizra“ (în babiloniană și arabă). Zona din sudul Egiptului se numea Kuș, în Biblie, iar egiptenii erau considerați „hamiți“ (urmașii lui Ham, un fiu al lui Lot, cu pielea de culoare mai închisă). Egiptenii se refereau de nomazii păstori, ei fiind prin excelență agricultorii. Abraham a fost în Egipt, apoi a fost Iosif, devenit înalt demnitar, tatăl acestuia, patriarhul Iacob, apoi Moise, Profetul eliberator, născut în Egipt. Între anii 1785-1580 î.e.a., Egiptul a fost sub stăpânirea hicsosilor, un popor semit venit din Asia Mică, se pare beduini, care și-au impus propriii faraoni. Însuși cuvântul „hicsos“, în limba egiptenilor însemna „păstor-hoț“. Nici astăzi nu se știe dacă Iosif (adică o parte din populația evreilor) nu a venit împreună cu hicsosii, dar există unele indicii, iar plecarea evreilor din Egipt a coincis, se pare, cu izgonirea hicsosilor. Între anii 1580-1100 î.e.a. egiptenii au avansat în Orient, cucerind Siria și Palestina, monumentele antice din Egipt aducând mărturie despre episoadele cuceririi. În manuscrisele de la Tel Amarna, din Egipt, care erau documente diplomatice în limba akadiană, se vorbește de luptele cu „habiru“, probabil, poporul evreu. În sec. XIV are loc centralizarea religioasă și „instaurarea“ unui zeu unic, Aton, prima manifestare monoteistă în istoria religiilor. Tutankamon, Setos, Ramses II, care apar și în textele biblice, revin la politeism, dar se remarcă și prin construcțiile de la Luxor și Karnak, amintite în Biblie. În textele egiptene se întâlnește de câteva ori denumirea țării Canaan prin care ducea drumul spre Liban. În sec. XIII î.e.a., Canaanul este împărțit între hitiți (la nord) și egipteni (la sud). Urmează o răscoală a populației locale, pomenită pe inscripțiile mormântului faraonului Merneptah (Menefta). Orașele Pitom și Ramses (în egipteană: „Ra este tatăl“) au fost construite prin munca sclavilor evrei. În sec. X, regele Solomon a avut relații amicale cu Egiptul, iar una dintre soții era fiica faraonului Psusennes II. Urmașii s-au războit între ei, o piatră din zidul Templului din Ierusalim fiind adusă la Karnak, în Egipt.

Rabinul JOSY EISENBERG – un mare istoric al evreilor

Josy Eisenberg (n. 1933, Strasbourg) este rabin cu studii la Seminarul Israelit al Franței, dar și cu studii laice de istorie. Între 1960-1964, a fost secretarul Marelui Rabin al Franței, a colaborat la diverse enciclopedii, dicționare, studii comparate de religie. Este scriitor (scenarii, piese de teatru) și realizator de televiziune. În 1993, Editura Humanitas a publicat *O istorie a evreilor* (330 pagini), scrisă într-o manieră cu totul originală, literar desăvârșită. Autorul afirmă că există două istorii: una legendară, mitologică, și una reală, mai greu de elaborat. În prezent, evreii trăiesc în peste 100 de țări, ceea ce se reflectă în polimorfismul istoriei poporului evreu. În S.U.A. a apărut, în anii '90, o istorie socială și religioasă, scrisă de Solo W. Baron, în 12 volume, care se oprește la anul 1650. De aceea, Eisenberg alege calea unei sinteze istorice. În paralel cu istoria biblică (Avraam, Isaac, Iosif) este urmărită istoria pe bază de documente. La anul 1700 î.e.n., Egiptul este cucerit de hicsosi, popor semit din nord. Domnia acestora durează numai 150 de ani. Această perioadă coincide cu prezența evreilor în Egipt (de la Iosif la Moise). Moise este părintele poporului care va reveni în Canaan (fără Moise însuși). Este perioada formării religiei evreilor. Urmează organizarea statală, împărțirea regatului, perioada profeților, Diaspora, „mesianismul“, proto-sionismul. După babilonienii, persani, începe perioada elenistică, o etapă de modernizare, schimb cultural, primul război religios, al macabeilor, dinastia Hașmoneilor, cucerirea romană, revoltele împotriva stăpânirii romane, distrugerea celui de-al doilea Templu în 70 e.a. A doua Diasporă include iudaismul alexandrin, dar și antiiudaismul păgân. Iisus este fondatorul viitoarei religii creștine, ivită, ca și islamul, din iudaism. Se naște Evul Mediu. În paralel, evreii își scriu Talmudul. Urmează apariția Islamului. A existat o simbioză iudeo-arabă, care astăzi a fost spulberată. Politica fostelor puteri coloniale, după 1945, confruntarea Est-Vest și-au spus cuvântul. În sec. VIII-X, un mare popor, la nord de Marea Neagră, khazarii preiau religia mozaică. Urmașii lor s-au risipit în zonele numite astăzi România, Ungaria, Polonia ș.a. Nu se știe câți dintre ei și-au păstrat și religia. În Europa de Vest, evreii joacă un rol important în relațiile economice, politice, la curțile princiare aflându-se destui șambelani luștri. Biserica încearcă îndepărtarea lor, propaganda religioasă provoacă iudeofobie și persecuții. Evreii sunt demonizați, deși populația evreiască

din orașe, din zonele rurale, nu aduce în nici un fel prejudecii, singura „vină“ fiind nerecunoașterea creștinismului. Un procent oarecare dintre evrei se convertesc, fie formal, ca „maranii“ din Spania, fie în fapt, unii dintre ei devenind chiar fanatici persecutori ai foștilor coreligionari. Cea mai mare nedreptate și cu cele mai profunde efecte a fost izgonirea evreilor din Spania, în 1492. Sub raport cultural, edictul de exilare a echivalat, pentru Spania, cu ceea ce a însemnat plecarea intelectualilor evrei din Germania și din alte țări europene, după instaurarea regimului nazist, urmată de persecuții anti-evreiești. Urmează „Vremea ghetoului“ (cu pseudo-mesianismul, tulburările din sec. XVII-XVIII), Haskala, Revoluția franceză (emanciparea evreilor din Franța), antisemitismul sec. XIX, sionismul, prezența evreilor în S.U.A., emigrația din Europa, Holocaustul, Statul Israel și „noua Diasporă“. Scrisă cu un rar talent de istoric și măiestrie literară, „Istoria evreilor“ a lui Josy Eisenberg nu trebuie ocolită de nici un cititor, iubitor de adevăr istoric. Accentul pus pe identitatea evreiască, modalitatea nedogmatică, privirea eliberată de idei preconceptuate, în evoluție permanentă, dovedesc că avem în Josy Eisenberg un mare și luminat istoric.

Un vrednic conducător: Nehemia

Nehemia a fost un lider al evreilor în exil. Era paharnic la curtea regelui Artaxerxes din Susa. Într-o zi, a venit la el Hanania din Ierusalim și i-a povestit despre starea jalnică a Iudeei. Orașul Sfânt era în ruină, bogații îi jecmăneau pe săraci, preoții trăiau în lux. Nehemia a fost profund mâhnit și l-a rugat pe regele persan să-l lase să plece la Ierusalim. Regele nu numai că i-a acceptat cererea, dar l-a numit guvernator al Iudeei. Nehemia a ajuns la Ierusalim în anul 445 î.e.a. Orașul era bântuit de hoți, oamenii părăsiseră în parte casele în care locuiau, samaritenii, amoriții, alte populații semite erau pe cale să distrugă ce mai rămăsese întreg. Nehemia a organizat refacerea Ierusalimului. Pentru a se apăra de dușmani, el a procurat arme și i-a îndemnat pe iudei să lupte. În 52 de zile,

cetatea Ierusalimului era refăcută, Templul era din nou la mare cinste, dușmanii iudeilor au fost izgoniți. Revenit la Susa, Nehemia a aflat că locuitorii Ierusalimului au decăzut, au început să încalce legea Sabatului, preoții nu-și făceau datoria. A sosit la Ierusalim și l-a izgonit pe marele preot, orânduind viața religioasă și comunitară după poruncile Domnului, date lui Moise. Nehemia este prototipul conducătorului energic, capabil, ireproșabil moral, care a reușit să se impună și în fața preoților. De altfel, sfârșitul mileniului și începutul erei acesteia (convențional) a marcat decăderea rolului preoției. Rabinul, țadicul vor fi conducătorii obștilor evreiești timp de 2000 de ani.

Grupaj realizat de BORIS MARIAN

DIVREI TORA

REFLECȚII BIBLICE de ing. BARUCH TERCATIN

● Sâmbătă, 8 martie 2008 (1 Adar II 5768), este *Sabat Roș Hodeș*. Citim Pericopa **PEKUDEI** și este *Sabat Șekalim*. Această pericopă este ultima din cartea *Șemot (Ieșirea)* și arată că edificarea Mișkanului (Templului provizoriu, din pustiul) a fost terminată. Reliefarea acestui eveniment este menționată în aceasta pericopă de trei ori, în sensul că poporul evreu a făcut exact așa cum a poruncit Divinitatea. E un lucru foarte important, căci Divinitatea poruncise să I se facă un Mișkan ca să poată fi în mijlocul poporului. În porunca la care ne referim e menționat cuvântul „Veasu“ - „și să facă“ -, ceea ce dovedește ca e vorba de plural: tot poporul. Din pericopă deducem și faptul că oamenii trebuie să trăiască între ei în pace. Fiecare om trebuie să vadă în celălalt numai partea bună. În fiecare dimineață, noi ne rugăm ca pacea să domnească în lume și să vedem drept un lucru pozitiv înțelegerea între oameni și între soți.

● Sâmbătă, 15 martie 2008 (8 Adar II 5768), citim Pericopa **VAIKRA**, prima pericopă din Cartea *Leviticul*. Este *Sabat Zhor* („ține minte“). În această sâmbătă citim despre Amalek - cel ce atacase poporul evreu în pustiul fără a avea nici un motiv.

Este sâmbăta înainte sărbătorii de PURIM. Pericopa se ocupă, între altele, de jertfa *Hatat*, pe care o aduce un om care a păcătuit fără voia sa, indiferent dacă e Marele Cohen sau om din popor. Ne putem întreba: de ce un om care a păcătuit fără premeditare, trebuie să aducă o jertfă. Ramban explică: omul trebuie să fie curat de păcate, fiindcă numai așa se poate apropia de Divinitate. El susține ca păcatul este considerat păcat chiar dacă a fost fără intenție. Alți comentatori susțin că omul păcătuiește, câteodată, din imprudență. Mulți sunt de părere că omul trebuie să fie prudent și atunci, desigur, nu va păcătuși.

● Sâmbătă, 22 martie 2008 (15 Adar II 5768), este *Șuşan Purim*, sărbătorit la Ierusalim, și citim Pericopa **TAV**, care poate fi sintetizată prin cuvintele: poruncește lui Aaron și fiilor săi. După interpretarea lui Rași, este vorba de porunca dată de Divinitate lui Moșe să-i grăbească pe Aaron și fiii săi să îndeplinească ceea ce au de făcut. În această pericopă, problema timpului este primordială. Cohenul făcea jertfe zilnic și atunci acest lucru putea intra în rutină. „Grăbește-i“ - este o poruncă înțeleasă ca modalitate de

- Pericopa **PEKUDEI** (8 martie 2008 - 1 Adar II 5768)
- Pericopa **VAIKRA** (15 martie 2008 - 8 Adar II 5768)
- Pericopa **TAV** (22 martie 2008 - 15 Adar II 5768)
- Pericopa **ȘMINI** (29 martie 2008 - 22 Adar II 5768)
- Pericopa **TAZRIA** (5 aprilie 2008 - 29 Adar II 5768)

combatere a rutinei prin repeziciunea acțiunii. Timpul are o importanță specială în comportarea fiecărui om. Omul trebuie să folosească orice clipă pentru a învăța, a profita de viață în mod pozitiv, respectând legile date de Divinitate.

● Sâmbătă, 29 martie 2008 (22 Adar II 5768), vom citi Pericopa **ȘMINI**. Astăzi este și *Sabat Para*. Este ziua a opta și Aaron cu fiii săi au intrat în Templu pentru a oferi jertfe. Din motive necunoscute, doi fii ai lui Aaron, Nadav și Avihu, își pierd viața. Lumea este îndoliată, dar Aaron rămâne în picioare să se reculegă. De aici și obiceiul de a ține un moment de reculegere în amintirea celui mort. În continuare, pericopa vorbește despre felurile de mâncare permise și

nepermise, cele *cașer* și cele *tařef*. Dicționarul ebraic - *Even Șuşan* - interpretează cuvântul *cașer* drept ceva bun, potrivit pentru a fi întrebuințat. În Biblie, cuvântul *cașer* este folosit o singură dată, atunci când regina Ester îi spune lui Ahașveroș că pentru el, lucrul este *cașer*. Înțelepții folosesc de multe ori acest cuvânt pentru mâncăruri din carne care pot fi consumate. Dintr-o parte toate animalele, cea mai severă interdicție se aplică porcului, din cauza murdăriei în care trăiește. Potrivit rezultatelor cercetărilor moderne, porcul aduce boli și provoacă uneori chiar moartea. În Toră se găsesc multe legi legate de igienă.

● Sâmbătă, 5 aprilie 2008 (29 Adar II 5768), binecuvântăm luna Nisan, luna eliberării din robia egipteană. Este și *Sabat Aħodeș*, în care se citește Pericopa **TAZRIA**. Este o pericopă dificilă, în sensul că, în parte, se ocupă de probleme care astăzi sunt abordate altfel. Și atunci, ca și azi, lepra era o boală grea, dar astăzi se tratează cu medicamente, pe când în vremurile biblice se foloseau metode psihologice. Pericopa amintește cazul lui Miriam, sora lui Moșe, care îl bărfise, de aceea a fost pedepsită cu lepra. Exemplul ne arată că obiceiul de a bârfi este unul dintre cele mai mari păcate. Pericopa de astăzi se ocupă și de *Brith Mila* (circumcizia). Ni se recomandă ca acest lucru să se facă în cea de-a opta zi după naștere, dar numai ziua, nu noaptea.